

TALABALARNING INGLIZ TILIDA SO'ZLASHDAGI QIYINCHILIKLARINI TAHLIL QILISH TADQIQOTI

*M. Mamurova*¹

(Ilmiy rahbar: Muxtashamova Parvina Zaxitovna)

Annotatsiya:

Bilamizki, muloqot uchun asosiy til qobiliyati gapirishdir, ayniqsa ingliz tilida, har ikki tomon tushina oladigan aloqa uchun. Shunga qaramay, ko'plab talabalar ingliz tilida gapirishni mashq qilish uchun o'z imkoniyatlaridan foydalanishlari zarur. Natijada, ushbu tadqiqot talabalarning ingliz tilida so'zlashishda duch keladigan muammolarini va qiyinchiliklarni o'rganishga qaratilgandir. Ushbu tadqiqotda qo'llaniladigan tavsiflovchi metodologiya sifat hisoblanadi. Intervyu va bevosita kuzatish ma'lumotlari o'quvchilarning ingliz tilini yaxshilashga intilayotgan qiyinchiliklari haqida ko'proq ma'lumot olish uchun foydalanildi. Ma'lumotlar yig'ilgandan so'ng keladigan tahlilning uchta bosqichi bor - birinchisi - ma'lumotlarni qisqartirish, ikkinchi bosqich- ma'lumotlarni taqdim etish va so'ngida ma'lumotlar xulosalash bosqichidir. Natijalar shuni ko'rsatdiki, talabalar ingliz tilida suhbatni mashq qilish juda qiyin bo'lgan, chunki ularda ishonch va jasorat etishmagan va xato qilishdan qo'rqishgan. Bundan tashqari, ular qizg'in muhit va mos lug'atga muhtoj edi. Natijada o'quvchilarni ingliz tilida so'zlashish amaliyotiga rag'batlantirish samarali o'qitish usulini talab qiladi.

Kalit so'zlar: gapirish qobiliyati talabalardagi muammolar va tadqiqot.

doi: <https://doi.org/10.2024/sft39s54>

Har bir inson o'z fikrlarini, mulohazalarini, g'oyalarini, takliflarini va maslahatlarini etkazish uchun muloqot vositasiga muhtojdir. Bu til deb ataladi. Til orqali o'zimizni ifodalash erkinligimiz bor. Ingliz tili hozir eng muhim tillardan biri hisoblanadi. Ingliz tili butun dunyoda juda mashhur va hatto xalqaro tildir. Har bir avlod asosiy ingliz tilida tushunish va muloqot qila olishini talab qiladi. Bundan tashqari, biz ko'pincha jamoat joylarida, ijtimoiy tarmoqlarda va biz har kuni foydalanadigan texnologiyalarga qaramay, ingliz tilidagi jumlar va so'zlarga duch kelamiz. Kundalik hayotda ingliz tili qanchalik muhimligidan dalolatdir. Ingliz tili boshlang'ich maktablarda o'qitildi va maktablarda mavjud va bundan tashqari bolalar bog'chada ham ingliz tili lug'atlarini o'rganishadi. Biroq, ingliz tilidan foydalanish va ravonlik hali ham yaxshilanmagan. 2017- yilda tadqiqot qilgan Armanda va Harpain ma'lumotlariga ko'ra, o'quvchilar ingliz tilini o'rganishda duch keladigan ko'plab qiyinchiliklar, ularning ingliz tilidagi ko'nikmalarini oshirishga katta to'sqinlik qiladi. Ingliz tili o'qituvchisining eng muhim vazifasi bu - talabalar nima uchun ingliz tilida muloqot qila olmasligini aniqlash. O'qituvchilar

¹ Mamurova Madina Yoqubjon qizi, O'zbekiston davlat jaxon tillar universitet talabasi

o'quvchilarning o'qituvchilar kabi ingliz tilidan foydalanishlari va tushunishlari yo'llarini topishga mas'ul bo'lishlari va sinfni nazorat qilish va akademik boshqaruv maqsadlarida katta ahamiyat kasb etadilar. Talabalar turli xil real dunyo muhitda voyaga yetgan bo'lishadi. Uni bartaraf etish uchun o'qituvchi maktablarda ingliz tilini bilish darajasining pasayishiga olib kelgan muammolarni tushunishi kerak. O'qituvchilar bu shartlarni ko'rishlari, tahlil qilishlari va kuzatishlari mumkin. O'qituvchilar nima uchun o'quvchilar bunday sharoitlarni boshdan kechirishlarini shakllantirishlari va xulosa qilishlari mumkin. Aksariyat talabalar maktabda ingliz tilini o'zlashtirishda yordamga muhtoj. Ko'pgina talabalar ingliz tilini o'rganish qiyin deb o'ylashadi, hatto ularda bilim va harakat qilish uchun motivatsiya yetarli bo'lsa ham. O'qituvchilar talabalarni chet tilini, asosan ingliz tilini o'rganish qiziqarli bo'lishi mumkinligiga ishonitirishda eng muhim ta'sirga ega. Biz ingliz tilini maktabda va kundalik hayotda, masalan, ijtimoiy tarmoqlar, televidenie, reklamalar va yo'l chetidagi belgilar orqali ko'ramiz. Bundan tashqari, bizning vazifamiz bu nimani anglatishini tushunishni osonlashtirishdir. Va natijada bunday global miqyosda muloqot qillishga muhtojmiz. Ingliz tilida gapirish bizni dunyo bilan hamohang bo'lishimizga yordam beradi, chunki biz har safar muloqot qilganimizda va kitoblar va internetga kirganimizda, tarjima qilish qobiliyatimiz orqali yangiliklarni tushunishimiz osonlashadi. Indoneziyada ingliz tili chet tili bo'lganligi uchun, ingliz tilini o'rganayotganda, unga ko'nikish va kundalik vaziyatlarda ingliz tilidan foydalanishni yaxshilash uchun og'zaki ingliz tilini mashq qilishingiz kerak. Ingliz tili o'qituvchilari o'quvchilarni ingliz tilidan muloqot vositasi sifatida keng foydalanishga undash uchun ingliz tilidan foydalanadigan amaliyotlarni ta'kidlaydigan ta'lim faoliyati va usullarini taqdim etishlari mumkin. O'qituvchi talabalarga darsda chet tilida so'zlashni mashq qilishni vazifa qilib beradi. Bu usul talabalarni ingliz tilida qulay gapirishga tayyorlaydi. Suhbat mashqlari talabalarni sinfdoshlari bilan ingliz tilida gaplashishga ham undaydi. Mavjud o'qitish usullari va o'rganish vositalarining xilma-xilligiga qaramay, ko'plab talabalar ingliz tilini o'z muloqotlarida, hatto ingliz tili darslarida ham to'liq tatbiq etishda yordamiga muhtojdirlar. Natijada, ushbu tadqiqot EFL talabalari og'zaki ingliz tilini mashq qilishda duch keladigan qiyinchiliklar va qiyinchiliklarni ko'rib chiqdi. Ular har bir ma'lumot ta'rifini tushunishlari kerak va ular ingliz tilida yaxshiroq gapirishlari kerak.

Metod

Ushbu tadqiqot qiyinchilikka duch keladigan sharoitlarni tushunish uchun tavsiflovchi yondashuv bilan sifatli tadqiqot usulidan foydalangan. Fikrlari va mulohazalarini tekshirish uchun sifatli tadqiqotdan foydalanish kerak. Patton va Kokranning so'zlariga ko'ra sifatli tadqiqot ijtimoiy hayotning ba'zi jihatlarini tushunishga qaratilgan va tahlil uchun ma'lumotlar sifatida raqamlar emas, balki so'zlarni yaratadigan usullardan foydalanish kerak. Sifatli tadqiqot ijtimoiy hodisalarni ishtirokchilar nuqtai nazaridan tushunishga intiladi. Ta'riflovchi yondashuv sohadagi haqiqiy sharoitlar va holatlarga asoslangan holda ma'lumotlarni qayta ishlashni tavsiflaydi. Sugiono fikriga ko'ra, sifatli tavsiflash usuli odatda sub'ektning holati va holatini ma'lumotlarni manipulyatsiya qilmasdan ko'rishga imkon beradi. Tadqiqotchi tadqiqotga egalik qiladi va respondentlarni noodatiy ko'rish uchun sifatli usullardan foydalanadi. Keyin tavsiflovchi yondashuv muammoning ma'nosini yoki sabablarini ochishga intiladi. Ushbu tadqiqot shuningdek, ingliz tilini fan sifatida tanlagan Madrasa Diniya Muallimin Genggong

islomiy boshlang'ich maktabining 30 nafar 2-sinf o'quvchilarini ham o'z ichiga oladi. Ishtirokchilarni tanlash uchun maqsadli tanlovdan foydalaniladi va ingliz tilini bilishning barcha darajalari 2-toifadagi ingliz tilini bilish darajasi eng past ekanligini ko'rsatdi. Natijada, ushbu tadqiqot uchun namuna sifatida ingliz tilini yuqori darajada bilishi kerak bo'lgan 2-sinfning faqat 30 nafar o'quvchisi tashkil etadi. Bundan tashqari, ma'lumotlar o'quvchilarning ingliz tilini o'rganish jarayonida nimalarni boshdan kechirayotganini bevosita kuzatish va to'g'ridan-to'g'ri suhbatlar orqali to'plangan. Ingliz tilini mashq qilishda talabalar duch keladigan qiyinchiliklar keng muhokama qilinadi. Ma'lumot to'plangandan so'ng, Miles va Huberman tomonidan belgilangan qadamlar ishlatilganligi tahlil qilinadi, ular ma'lumotlarni qisqartirish va ma'lumotlarni ko'rsatish va ma'lumotlar xulosasini o'z ichiga oladi.

Natijalar va muhokamali bosqichlar.

Ingliz tilida ravon muloqot qilish zamonaviy muhitda muhim soha bo'lib, bu erda ingliz tilida muloqotning ravonligi va tushunish xalqaro muloqot uchun juda muhimdir. Biroq, ba'zi talabalar hali ham ingliz tilini o'rganishda ingliz tilida to'liq muloqot qilishlari kerak. Endi biz talabalar og'zaki ingliz tilini mashq qilishda duch keladigan qiyinchiliklarni ko'rib chiqamiz va tahlillar quyidagicha bo'ladi:

1. Ishonchsiz Ko'pgina talabalar ba'zan ingliz tilida gapirishda yordamga muhtoj. Qachonki dars to'liq ingliz tilida so'zlashilib o'tilsa, ko'plab talabalar o'zlarini ishonchsiz his qilishadi. Talabalar, ayniqsa, sinf oldida ingliz tilida gapirishni mashq qilishda ko'proq ishonch hosil qilishlari kerakligini his qilishdi. Inoyat va Lisadati fikriga ko'ra, o'z-o'zini hurmat qilishning pastligi o'quvchilarni ingliz tilini o'rganish uchun ishtiyocsiz qiladi. Natijada ingliz tilini biladigan talabalar jasorat va o'ziga ishonchni namoyon qilishlari uchun harakat qilishadi. Bunday holatlarda, o'qituvchi talabalarning ingliz tilida gapirishga bo'lgan ishonchini qanday oshirishi mumkinligini aniqlashi kerak. O'qituvchilar talabalarni turli strategiyalar va ommaviy axborot vositalaridan foydalanishga undashi kerak, bu esa o'quvchilarning shaxsiyatini oshirishi mumkin. Arnanda, N. & Harpain, H. (2017) Bunday holda, o'qituvchi o'quvchilarning ingliz tilida gapirishda qanday ishonch hosil qilishlarini aniqlay olishi kerak. O'qituvchilar o'quvchilarni shaxsiyatini rivojlantirish uchun turli strategiyalar va ommaviy axborot vositalaridan foydalanishga undashlari mumkin.

2. Ingliz tilida gapirish davomidagi qo'rquv.

Aksariyat talabalar o'ziga ishonchsizlikdan ingliz tilida muloqot qila olmaydilar. Talabalar ingliz tilida gapirish odatiga ega emaslar, shuning uchun ular ingliz tilida yaxshiroq tayyorgarlik ko'rishlari va tajribaga ega bo'lishlari kerak. Talabalarning ingliz tilidan foydalanishda jasorat yo'qligi ularning ingliz tilini yaxshilashiga sezilarli ta'sir qiladi. O'qituvchi ularni gapirishga majbur qilganda ham, ko'pchilik talabalar ingliz tilida gapirishdan bosh tortadilar. Ushbu muammoni hal qilish uchun o'qituvchilar talabalarni ingliz tilida muloqot qilishga undaydigan o'rganish uslublarini o'rganib, qo'llashlari kerak. O'qituvchilar o'quvchilarga ingliz tilida ishonch bilan gapirishni o'rgatish uchun turli strategiya va usullardan hamda qiziqarli o'quv materiallaridan foydalanishlari mumkin. (Fatimah, F., Wahyuni, S., & Qarimah, H. 2021) Ulardan biri videodan foydalaniladi, bu Prayudaning o'qituvchilar o'quvchilarning ingliz tili ko'nikmalarini oshirish uchun videoga asoslangan o'rganishdan foydalanishi mumkinligi haqidagi kuzatishlariga mos keladi. Bunday holda, o'qituvchi o'quvchilarni ingliz tilida gapirishga bo'lgan ishtiyocini oshirish

uchun videoda gapirish uchun jasoratni rivojlantirishi va rag'batlantirishi kerak yoki o'qituvchi o'quvchilarning ingliz tilida gapirish jasoratini rivojlantirish uchun ijtimoiy media platformalaridan foydalanishi mumkin. Ingliz tilini maktablarda o'qitiladigan chet tili sifatida ishlatish uchun jasorat kerak. Ko'p odamlar hali ham ingliz tilini o'rganishdan qo'rqishadi, hatto ingliz tili darslarida ham. Bu qo'rquv amaliyotning etishmasligidan kelib chiqadi, chunki ular kundalik vaziyatlarda talaffuz yoki ingliz tilini mashq qilish uchun ishlatilishi kerak. Bu qo'rquv paydo bo'ladi va talabalar o'qituvchidan yordam so'rash va ingliz tilida gapirishni davom ettirish orqali qo'evqunni yengishlari kerak. Bu erda o'qituvchining roli juda muhim, chunki u ingliz tilini o'rganishdan qo'rqadigan talabalarga yordam berishi mumkin. O'qituvchilar ingliz tilini o'rganishni rag'batlantirish, ular uchun yanada qiziqarli qilish va, albatta, ularga ingliz tilida gapirish ishonchini berish uchun o'quv vaziyatini o'zgartirish orqali talabalarni qo'llab-quvvatlashlari mumkin.

3. Xato qilishdan qo'rqish.

Ingliz tili darsida suhbatni boshlashga harakat qilganda, ba'zi talabalar xato qilishlarini ko'p o'ylashadi, chunki ularda inglizcha jummalarni aytish uchun jasorat yetishmaydi. Talabalar xato qilishdan qo'rqanlari tufayli, ular ingliz tilida gapirishdan va uni amalga oshirishdan o'zlarini tiyishadi. Talabalarning ruhiga tez-tez hujum qiladigan qo'rquv ularning ingliz tilida muloqot qilish va bilim va ko'nikmalarini oshirish jasoratiga sezilarli darajada ta'sir qiladi. Fotimah, Vahyuni va Kamaria fikriga ko'ra, ko'plab talabalar ingliz tilida suhbat boshlashdan qo'rqishgan, chunki ular til va ingliz tili o'rtasidagi harf yoki so'z talaffuzidagi farqlar, so'z biyliklari kamligi tufayli, ingliz so'zlarini talaffuz qilishda qiynalgan. Natijada, ular ingliz tilida gapirishga qo'rquv paydo bo'lgan. Til o'rganish va mashq qilish jasorat talab qiladi. So'z boyligingiz kam bo'lsa ham, ishonchni mustahkamlash uchun ingliz tili darsida suhbatni boshlash uchun jasoratga ega bo'lishingiz kerak. Bu yerda o'qituvchi o'z hissasini qo'shish, o'zini ko'rsatishga jur'at etgan talabalarni mukofotlash, darsni yanada qiziqarli qilish uchun harakat qilish va ingliz tili yomon bo'lishiga qaramay gapirishga jur'at etgan talabalarni egallash orqali yaxshi rag'batlantirishi kerak. (Inayah, R., & Lisdawati, I. (2017).

4. Lug'atning yetishmasligi.

Talabalar ingliz tilida suhbatni boshlaganlarida, eng tez-tez uchraydigan muammo, ularning ingliz tili lug'at boyluklari yetishmasligi va qo'llay olmasliklaridir. Aksariyat talabalarning ingliz tilidagi so'z boyligi cheklanganligi sababli, ular ingliz tilida fikr va fikrlarni tartibga solish va gapirishda yordamga muhtoj. Ingliz tilidagi so'z boyligini yomon o'zlashtirish muammosi til o'rganuvchilar orasida tez-tez yuzaga keladigan tan olingan muammodir. Bunda o'qituvchisining vazifasi o'quvchilarni yangi tilni o'zlashtirishga o'rgatishdir. Talabalar uchun tildan foydalanishni tushunishlari uchun asosiy narsa ta'lim berish va chet tillarini tushunishdir. O'qituvchilar o'quvchilarni til ko'nikmalarini rivojlantirish bilan birga yaxshi so'z boyligiga ega bo'lishga undashlari mumkin, chunki to'g'ri so'z boyligini tushungan holda yangi tilni o'rganish mumkin. Ingliz tilidagi lug'at yetishmasligini bartaraf etish uchun o'qituvchi ingliz tilidagi lug'atni tushunish qobiliyatini ta'kidlash uchun ko'rsatmalar berishi kerak. (Mahardhiella, T. T., Nisa, A. K., & Jannah, A. N. (2022) O'qituvchilar o'quvchilar duch keladigan yangi lug'atni tushunishlari va tushunishlarini ta'minlash uchun tegishli vosita yoki usulni tanlashlari kerak; ular o'quvchilarning xususiyatlariga eng mos keladigan usulni yoki talabaning holatini

hisobga olgan holda eng umumiy qabul qilingan o'qitish usulini qo'llaydilar. Masalan: Prayuda ma'lumotlariga ko'ra, o'qituvchi o'quvchilarni ingliz tilini o'rganishga undash uchun qo'shiq orqali o'qitishdan foydalanishi mumkin. Qo'shiq tinglaydigan o'quvchilar uchun, lug'at mashqi qo'shiqlar orqali samarali bo'ladi. Natijada, o'qituvchi erkin o'rganish va o'quvchilarning ingliz tilidagi so'z boyligini yodlash jarayonlariga bosim o'tkazmasdan, qiziqarli qilish orqali so'z boyligi yetishmasligini bartaraf etishi mumkin.

Munozara.

Ushbu tadqiqot ba'zi qiyinchiliklarni aniqlash va talabalarning nutqida qiyinchiliklarga olib keladigan omillarni tushunishga qaratilgan. Ikki omil talabalarni ingliz tilida gapirishni qiyinlashtiradi:

1. Ichki omil. Tadqiqotchi ushbu tadqiqotda o'quvchilarning maktab tomonidan taqdim etilgan lug'atlarni o'qish va yangi so'zlarni keraksiz deb o'ylaganliklari uchun o'zlashtirishda dangasalikka olib keladigan omillar, natijada so'z boyligi cheklanganligini aniqladi. Ular faqat o'z sohalarida yangi so'zlarni o'rganishga undaydilar. Talabalar ingliz tilidan ko'ra o'z ona tillarida gapirishni afzal ko'radilar.

2. Tashqi omillar. Bundan tashqari, tadqiqot davomida tadqiqotchi talabalarning o'qituvchilari bilan ingliz tilini mashq qila olmasligiga sabab bo'lgan boshqa omillarni ham aniqladi. O'qituvchilarning ingliz tili darslarida o'quvchilarga dars berish usuli ham o'quvchilarni ingliz tilida gapirishda qiyinchiliklarga olib keladigan omillardan biridir, chunki o'qituvchilar ingliz tili darslarida o'z ona tilidan foydalanadilar. Tadqiqotchi, shuningdek, ularda har hafta bor-yo'g'i ikki soat ingliz tili darsi borligini aniqladi, bu esa o'quvchilarning ingliz tili ko'nikmalarini o'rganishi va undan foydalanishi uchun ko'proq talab qilinadi.

Xulosa

Ingliz tili xalqaro aloqalarda eng keng tarqalgan tillardan biridir. Natijada ingliz tilini global muloqot tili sifatida ishlatadigan talabalarni yetishtirish uchun ingliz tilini o'zlashtirish yanada qattiqroq o'rgatilmoqda. Biroq, maktabda amaliyotda ko'pchilik o'quvchilar ingliz tilini maksimal darajada o'zlashtira olmadilar, buning natijasida o'quv maqsadlariga erishishda nomutanosiblik yuzaga kelgan. Sinfda o'rganishda asosiy shaxs sifatida o'qituvchi nega talabalar suhbat darslarida ingliz tilidan maksimal darajada foydalanish uchun kurashayotganliklarini baholay olishi kerak. Ushbu tadqiqotda talabalar ingliz tilida so'zlashish amaliyotida boshdan kechirgan qiyinchiliklarga ishonchsizlik, ingliz tilida ravon gapirish, xato qilishdan qo'rqish, so'z boyligining yetishmasligi kiradi. Ushbu tadqiqot orqali o'qituvchi talabalarning ingliz tilida gapirishdagi qiyinchiliklarini tushunishi kerak. Shuning uchun o'qituvchi barcha o'quvchilarni lug'atni yodlash, ingliz tilidagi hududlarni, suhbat va nutqni rag'batlantirishi kerak. Shunday qilib, ular ingliz tilida ravon so'zlashishga eriahadilar.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

[1]. Arnanda, N. & Harpain, H. (2017). *An analysis of students' difficulties in speaking English at grade X of SMA Persada Bandar Lampung. LINGUISTIKA*, 8 (2), 1-6.

- [2]. Fatimah, F. , Wahyuni,S., & Qarimah, H. (2021). *An analysis of students' difficulties in speaking: A descriptive study at second-grade year students of SMPN 01.* *Jurnal Ilmiah Mahasiswa Pendidikan*, 2(1).
- [3]. Inayah, R., & Lisdawati, I. (2017). *Exploring students' difficulties in speaking English and their attitude toward speaking English.* *Acuity: Journal of English Language Pedagogy, Literature, and Culture*, 2(1), 12-23.
- [4]. Mahardhiella, T. T., Nisa, A. K., & Jannah, A. N. (2022). *Increasing class III students' learning interest and social skills through sociodrama learning methods.*